

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

IV. De Arbitriis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

illo liem contestatus fueris, aut negotium aliter attigeris, post mortem tamen illius, etiam quoad coepa, procurator esse definis.

DE PACTIS ET TRANSACTIO-

NIBUS.

TITVLVS III.

Metu iudiciorum interdum devenitur ad pacta, ad transactio-

nes, & ad compromissa. h. d. Consequens nunc est, ut videamus de serie, & actis ipsorum iudiciorum. Sed quia interdum accidit, ut iudiciorum metu litigaturi ad pacta & transactiones veniant, aut ad arbitros declinent, ideo prius paucis de his dispiciamus.

Pacta sunt servanda, & per ea etiam indultus Apostolicus derogari potest. h. d.

ET quidem pacta inter quoscunque, quacunque de re inita, regulariter suam habere debent firmitatem: neque enim quisquam, ut divinum monet oraculum, ea quae de labiis suis procedunt, irrita facere debet. Quod quidem usque adeo obtinet, ut Apostolicis etiam indultus pactum deroget. Inde a cum monasterio ab Apostolica sede libera sepultura concessa esset, pactumque esset cum rectore parochialis Ecclesiae, ne parochiani ipsius ad sepulturam reciperentur, responsum est, in dicto monasterio sepeliri eligentes, obstante conventionem, voti sui fieri non posse compotes.

Pactum, per quod filia dotata veniunt hereditariis paternis, iuramento vallatum, tenet. h. d.

Eodem etiam spectat b, quod pactum a filia, dum nuptui traditur, cum patre factum, ut dote contenta, ad bona paterna nullum habeat regressum, si iuramento vallatum sit, licet lege civili improbetur, servari debet: cum tale pactum non vergat in aeternae salutis dispendium.

Pactum quod tendit ad periculum animae, non ligat. h. d.

QVOD si servatum in animae tendat detrimentum e, quia forte sit pactum de re turpi, veluti quod post mortem Titii clerici Sejus in beneficio succedat: vel aliter de iure, vel de facto sit impossibile, nullam inducet obligationem.

Transactioes, quae non sunt iuri contrariae, servari debent, & partium iuribus derogant. h. d.

TRANSACTIOES d quoque similem juris firmitatem obtinent, usque adeo ut iuribus omnibus, quae partibus, aut obtentu praescriptionis, aut privilegii, seu quocunque modo suffragari poterant, vires adimant. Sed & hoc de illis transactionibus intelligere nos oportet, quae non sunt iuri contrariae. Alioquin si aut super re sacra e, & litigiosa, aut in causa matrimonii interpositae sunt, nullum robur obtinent.

DE ARBITRIS.

TITVLVS IV.

Qui sint proprie arbitri. h. d.

ARBITRI f dicuntur proprie, qui nullam potestatem habentes, consensu litigantium in iudices eliguntur, in quos compromittitur, ut eorum sententia stetur.

Tam in iudicem ordinarium, quam delegatum potest compromitti. h. d.

SED etsi qui legitimam in partes potestatem habeant, ab eisdem tamen in arbitros eligi poterunt. Quod non solum de eis intelligendum est g, qui ordinariam exercent jurisdictionem, verum etiam de his, qui delegatum tantum obtinent.

a C. i. de pact. in 6. b Cap. 2. de pact. in 6. c C. fin. ext. de pact. d C. i. ext. de trans. e Constitut. & c. fin. ext. de trans. f Can. a iudicibus. & arbitrariis. 2. q. 6. g Can. cum olim. ext. cod. gl. fon. can. a iudicibus. 2. q. 6.

Toni personas, in quas non potest compromitti. h. d. Ed neque servi a, nec, qui servis similes sunt, monachi & regulares, arbitrium in se recipere possunt. Ad hos enim quies, oratio, & manuum labor, non autem causarum spectat cognitio. Heretici quoque, apostatae, schismatici, infideles, & excommunicationis vinculo ob delictum proprium innodati, Arbitrorum in se officium assumere non poterunt.

In laicum de re spirituali non potest compromitti, nisi si clerico adiunctus, vel in eum sit compromissum auctoritate Apostolica. h. d.

ED nec in eum, cuius licet ex delicto aliquo non sit lapsa a summatio, laicus b tamen est, de re spirituali compromissum fieri potest. Si tamen c is, aut clericus sit adiunctus, aut Apostolica auctoritate compromissum susceperit, Arbitri partes exequi minime prohibentur.

In feminas non potest compromitti, nisi id permittat regionis consuetudo, & ordinis. Qui non prohibetur, potest rursus compromitti. h. d.

OEMINA d quoque, licet illa summae opinionis existant, ab omni iudiciali examine usque adeo sunt separanda, ut ex illarum sententia nulla poena adversus illius contemptores, nullaque pacti exceptio citari, nisi regionis probata consuetudo talium munerum participes illas redderet. Ceteri vero, quos neque sacrorum Canonum, nec secularium legum statuta specialiter continent, omnes ad tractanda arbitria admittendi erunt.

Reperitur quidam, qui non possunt compromittere. h. d.

Sicuti autem ii, quos supra recensuimus, arbitria exercere prohibentur, ita etiam illorum quos compromittere non permittuntur, qui tam ex libris Pontificii, quam Caesarei juris commodius cognosci poterunt.

Toni casus, super quibus non potest compromitti, si super super arbitrio. h. d.

PERLEX quoque etiam casus arbitrorum notionem estingunt: nam e liberales, matrimoniorum, filiarum monachationum, conversionum, in integrum restitutionum: item f criminales, & quae majores iudices exigunt, per arbitros cognosci non possunt. Quod autem diximus de matrimoniis compromitti non posse, de carnalibus intelligendum est: nam quod de spirituali matrimonio compromitti possit, secundum ea, quae supra diximus, nulla est dubitatio.

Arbitri super pluribus, si super uno tantum pronunciant, non expirat compromissum, nisi habuerit a partibus facultatem ut pronunciant. h. d.

FINIUNTUR autem arbitria pluribus modis: utputa, sententiae prolatione, & temporis lapsu. Sententiae prolatione finiuntur arbitria, cum de omnibus, de quibus compromissum fuerit, arbitri pronunciant. Nam si de quibusdam tantum sententiam tulerit, nisi talem pronunciant potestatem a partibus habuerit, compromissum non expirat.

Terminis lapsu compromissum expirat. h. d. Apud tempore expirat arbitrium, cum terminis compromisso comprehensus re infecta labitur.

Morte tam arbitrorum, quam compromittentium expirat compromissum, nisi specialiter sit dictum de heredes compromittentium. h. d.

MORTIS g quoque intervenit compromissa imitantur, tam arbitrorum, quam etiam litigatorum. Compromissum h enim in compromittendis heredes non extenditur, nisi de his quoque specialiter caveatur. Sicut & alii modi, quibus compromissa finiuntur: quosae

a Can. 1. & servi. 7. q. 7. b C. contra. ext. cod. c C. per unum. in fin. ext. cod. d C. de iudicibus. in fin. ext. cod. e C. pen. in fin. ext. de rest. in integ. f d. c. pen. in initio. g C. pen. ext. de officio. de la. et parson. in fin. ext. cod. h Cap. 6. ext. cod.

tamen, ut ad coeptum iudicarij ordinis propositum festinemus, ex alijs juris libris cognoscendos relinquimus.

DE IN IUS VOCANDO. TITVLVS V.

Iudex debet habere notarium, vel duos viros idoneos, qui scribant acta iudicij. h. d.

¶ Rgo si partes neque pactionibus, neque transactionibus, neque compromissis concordare reddi poterunt, ad iudicem deveniendum erit. Illud autem in primis prospicere iudicem oportebit, ne scilicet debita solemnitates in iudicio praetermittantur: adhibebiturque a publicam personam, aut duos viros idoneos, qui universa acta iudicij conscribant, ut Innocentiana constitutione, in generali Concilio edita, latius continetur.

Initium iudiciorum est citatio, sine qua omnes actus regulariter sunt nulli. h. d.

¶ Omnium h autem iudiciorum institutorum principium, & fundamentum sunt citationes, sine quibus omnia, quae adversus absentes in omni negotio, aut loco aguntur, viribus carent. Nam neque naturalis, neque civilis ratio quenquam indefensum iudicari permittit. Quicumque igitur cum altero iudicio contendere voluerit, ante omnia curare debet, adversarium ita moneri, ut se lectorem iudice exhibere teneatur.

Ex quatuor capitibus alioquin redditur citatio: & citatus a non suo iudice non tenetur comparere. h. d.

¶ It tamen interdum pluribus modis, ut quis vocationis de se factae parere non compellatur, ut puta ex persona qualitate, loci conditione, temporis ratione, & forma citationis. Personae qualitas inefficacem reddit citationem tam jus dicentis, quam etiam in jus vocati. Nam si te in jus vocet, quem tibi iudicem non esse competentem manifestum sit, dubio procul ad comparandum vocatio talis te minime coarctabit.

Qui legitime citatus invitavit iudicem, non propterea potest declinare iudicem, cum sit praeventus. h. d.

¶ It tamen a contigit eam, qui legitime citatus fuerit, alterius postmodum fieri jurisdictionis, quasi praeventus, jus revocandi forum non habebit.

Citatus ad instantiam spoliatoris non tenetur comparere. h. d.

¶ Idem juris est, si iudex quidem tuus sit, ex eo tamen te mandet vocari, ut in iudicio cum spoliatore tuo stare compellaris: nec enim antea comparere cogaris, quam ad omnia canonice relictus fueris. f.

Ex qualitate loci citatio non ardeat ad comparandum. h. d.

¶ Locus quoque, ad quem vocatus fueris, tunc invalidum reddit citationem, cum aut incertus est, aut citans non subest jurisdictioni. Idem etiam dici poterit, si citandus extra iudicis territorium moram trahere compellatur. Tunc enim jus dicenti impunè non paretur. Quomodo modum & si locus citationi designatus pestilens sit, aut alias pro citato male tutus. h.

Dubius feriatu in honorem Dei etiam ex consensu partium non potest procedi. Et angustia temporis ad comparandum dati, vult citationem. h. d.

¶ Ed & si te iudex iusserit adesse, aut inter angusta nimis tempora, aut quae veneranda sint divini cultus gratia, nullas vires habebit talis iussio. Quamvis enim non prorogare, sed expedire decet quaestiones, usque adeo tamen his diebus iudiciorum strepitus debet conquiescere, ut nisi vel necessitas cogat, vel pietas suadeat, consentientibus etiam partibus, processus habitus non teneat.

a Ca. quoniam contra. ext. de probatio. b gl. pen. c. Ecclesia sancta Maria. ext. de constit. c. gl. 2. can. pen. 3. q. 2. d Ca. pen. ext. de foro compet. c. gl. 2. can. pen. 3. q. 2. f C. si. q. 2. g gl. 2. c. pen. 3. q. 2. h C. ex parte tua ext. de appellat. i Ca. si. extr. de feris.

Feris indultis hominum causa renunciare potest. h. d.

¶ Litem a tamen obtinet, si ob hominum necessitates feris indulta fuerint. Tunc enim acta cuncta tenent, si de partium processerint voluntate.

Delegatus debet in citatione inferere tenorem suae commissionis, & designare auditorium: Secus est in ordinario. h. d.

¶ Tam verò multum interest, delegatusne citet, an ordinarius. Ille enim, cum aliena utatur jurisdictione, longè remotos, non nisi literis commissionis & suae tenorem continentibus, & intra certa spacia quem vocare poterit. Et cum proprium non habeat auditorium, certum huiusmodi literis locum, ubi se citatus exhibere valeat, designare illum oportebit: cum in ordinatio nulla subit huiusmodi necessitas.

¶ Tanti quid agendum sit delegato, si jurisdictionis eius expirat in peremptorio. h. d.

¶ Item in delegato quaezri potest, si peremptorie & partes is citaverit, & earum altera, die data, se se absentat contumaciter, an solum circa ultimam diei partem sit in negotio procedendum? & utrum, si duxerit expectandum, sit iterum citandus contumax? Et in hac specie multum interest, duret jurisdictione post peremptorium terminum, an expiret. Primo enim casu, in diem alteram aequitate suadente iudex expectare poterit, nec propterea peremptorio elapso, pars contumax citanda erit, nisi gratiam eidem fecerit benignitas iudicantis: posteriore verò, ne frustra judicialis instantia evanescat, si partes, cum id noverint, se se iudici non praesentaverint, hora, qua congruè procedi possit ad exequendum, propter quod eis legitime terminum peremptorium assignaverit, ad executionem liberè procedere poterit. Discretus tamen iudex in assignatione peremptorii, non debet jurisdictionem suam, nisi necessitas urgeat, ad eò coarctare.

Citatus potest ex legitimo impedimento non comparere: quo tamen cessante debet se iudici praesentare. h. d.

¶ Dhuc, tamen omnia solemniter peracta fuerint, nec vocatus accedat ad iudicem, quibusdam casibus excusandus erit: ut puta si factio adversarii impeditus, aut ad majus tribunal vocatus, vel vinculis, aut infirmitate detentus, aut alijs a similibus causis implicatus non accesserit. Debet tamen cessante impedimento, quanto poterit citus, iudici sui copiam facere. e.

DE DOLO ET CONTUMACIA, ET IN POSSESSIONEM MISSIONE. TITVLVS VI.

Quis dicatur contumax, & quid sit contumacia, & quibus poenitentur. h. d.

¶ Rgo iudicè vocatus, & nulla legitima causa impeditus, si se iudici praesentare neglexerit, adversario aculante, contumaciae crimen incurrit. Est enim contumacia, erga iudicem vel praelatum commissa inobedientia. Haec autem variè iuribus coarctetur: nunc enim litis damno, nunc multa, nunc expensarum refectione f, & rei sequestratione, vel Ecclesiasticae sententiae & innodatione ob contumaciam suam conventus afficitur.

¶ Alter mittitur in possessionem rerum rei contumaciae, & post annum efficitur verus possessor, reservata quaestione super proprietate. h. d.

¶ Illud quoque videtur ordinatum, ut contumace adversario tuo existente, in possessionem earum rerum, de quibus quaestio vertitur, vel h quae alias sunt in patri-

a Ca. si. in fin. ext. de feris. b C. ext. de dilat. gl. 2. c. pen. 3. q. 2. c C. consultus nos. ext. de offi. deleg. d Quoniam. s. fratrem de carnal. ext. ut lite non contest. e C. cum dilecti. ext. de dolo & contumacia. f C. cum dilecti. in fin. ext. eod. g C. tua fraternitatis. ext. ut lite non contestata. h C. fin. 4. in alio u. ext. ut lite non contestata.

